No. १०८२ - घ

Title कालाग्निरुद्रोपनिषत्

Author श्रीशंकराचार्यः

Extent ४ Age

Subject उपनिषत् . सम्पूर्णम्

नं० १०८२-घ

नन्दिकेश्वर पुराणे

कालाग्नि रुद्रोपनिषद् (उपनिषत्)

नं० १०८२-घ ६ पत्रे (सम्पूर्ण)

कर्त्ता श्री शंकराचार्य:

तिं मनसिजन याममास मदनो भवत्यां ये भक्ताः परिणतिरमीषामियमये ९८ कलत्रं वैधात्रं कतिकति भजंते न कवयः ।
श्रियो देव्याः को वा भवति न पतिः कैरपि धनैः महादेवं हित्वा तव सति सतीनामचरमे कुचाभ्यामासंगः कुरवकतरोरप्यस
लभः ९९ गिरामाहुर्देवीं द्रुहिणगृहिणीमागमविदो हरेः पत्नीं पद्मां हरसहचरीमद्रितनयां तुरीया कापि त्वं दुरधि
गनिःसीममहिमा महामाया विश्वं भ्रमयसि परब्रह्ममहिषि १० सरस्वत्या लक्ष्म्या विधिहरिसपत्नो विहरते रतेः पाति
व्रत्यं शिथिलयति रम्येण वपुषा चिरंजीवन्नेव क्षपितपशुपाशव्यतिकरः परंब्रह्माभिख्यं रसयति रसं त्वद्भजनवान्
९१ निये नित्यस्मरे निरवधिगुणो नीतिनिपुणो निराघातज्ञानो नियमपरचित्तैकनिलये नियत्यानिर्मुक्ते निखिलनि
गमांतस्तुतिपदे निरातंके नित्ये निगमय ममापि स्तुतिमिमां ९२ प्रदीपज्वालाभिर्दिवसकरनीराजनविधिः सु
धासूतेश्चंद्रोपलजललवैरर्घ्यरचना स्वकीयैरंभोभिः सलिलनिधिसौहित्यकरणं त्वदीयाभिर्वाग्भिस्तव जननि
वाचां स्तुतिरियं ९३ ॥ इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य श्रीशंकराचार्यविरचितो सौंदर्यलहरीस्तोत्रं समा
प्तः ॥ ॥ ॰ ॥ ४४ ॥ ४ ॥ ४ ॥ ४४ ४ ४ ॐ नमो नारायणाय ॐ विष्णुर्विष्णुर्विष्णु शिरश्च वाक्च वा
क् प्राणप्राण चक्षुश्चक्षु श्रोत्रं श्रोत्रं नाभिर्हृदयं कंठश्शिरः शिखा बाहुभ्यां यशोबलं सौविन्नयविज्ञेवाय
प

का वीवस्थांगतोपिवाय: स्मरेत्पुंडरीकाक्षं स: बाह्याभ्यंतर: शुचि: ॐ पुंडरीकाक्षायनम: अपसर्पंतु ते भूता ये भूता भु
२ संस्थिता ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यंतु शिवाज्ञया ॐ गंगाद्येतेतमोविदं नमैत्यो चमहीधरे मध्यमा या हृषीकेशम
नामिका या त्रिविक्रमे कनिष्ठा वामनं सेद्दिलं करमध्येतु माधवं पर्वयन्तः करेन्यासे फलं कोटिगुणं भवेत् अकारं
नाभौ उकारं हृदये मकारं मूर्ध्नि ॐ भू: पादयो: ॐ भुव: जान्वो ॐ स्व: गुह्ये ॐ महः नाभौ ॐ जन: हृदये ॐ तप:
कंठे ॐ सत्यं ललाटे ॐ भू: हृदयाय नम: ॐ भुव: शिरसे स्वाहा ॐ स्व: शिखायै वषट् ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं मिति
कवचाय हुं ॐ भर्गोदेवस्य धीमहि नेत्रत्रयाय वौषट् ॐ धियो यो न: प्रचोदयात् अस्त्राय फट् ॐ इति न्यास: ॐ न
म: शिवाय ॐ नमो भगवते रुद्राय इति शरीरन्यसेत् ओंकारं मूर्ध्नि विन्यसेत् नकारं नासिके तथा मकारं तु ललाटे
च मकारं तु मुखे न्यसेत् ललाटे न्यसेत रुद्रं शिवाकंठे न्यसेत्तथा नाभिमंडले ईशानं जानुनी शंकरं तथा इति
मालिकान्यास: ॐ प्राणायामं सकल्याश्चात्मनो भावसंशुद्ध्यर्थं विभूतिधारणमहं करिष्ये अथ ध्यानं स्वच्छस्फटि
कसंकाशामेकवक्त्रां चतुर्भुजां मृगटंकधरां देवीं वरदाभयशोभितां सर्वकामप्रशमनीं सर्वोपद्रवनाशि
नीं सदाशिवसखीं साध्वीं निगमातविरूपिणीं ध्यात्वा चैवं विभूतिं धारयेत्पुलकांकित: इति विभूति

धारणे तीर्थंगत्वापादौहस्तौप्रक्षाल्याचम्यस्तोत्रंवेदंवंकृत्वा ॐदिग्देवतानमस्कारः इंद्रायनमः अग्नयेनमः यमाय
नमः नैऋत्यायनमः वरुणायनमः वायवेनमः कुबेरायनमः ईशानायनमः ब्रह्मणेनमः हेरुकायनमः पितावादि
गुरुपर्यंतनत्वातीर्थंदृं स्थायायावत्स्नानकालोभवेत् तावत्गुरुचरणांबुजेशिरसिध्यायेत् ततोहृदयकमलम
ध्येपरंब्रह्मध्यात्वा अथादकेश्चविभूत्वा प्राणायामान्षडाचरेत् विधिवत् समर्थ्येस्नाने संध्यावंदनंकुर्यात् ।
ततोहृदयकमलमध्येपरंब्रह्मध्यात्वा ॐमंडूकायनमः ॐकालाग्निरुद्रायनमः ॐकूर्मायनमः आधारशक्त्यैनमः ।
ॐअनंतायनमः ॐअस्यासनमंत्रस्यमेरुपृष्ठऋषिः सुतलंछंदः कूर्मोदेवता आसनेविनियोगः पृथ्वित्व
यायृतालोकादेवित्वंविष्णुनाधृता त्वंचधारयमांदेविपवित्रंकुरुचासनं ॐआधारशक्त्यैनमः ॐभूर्भुवःस्वः ह्लीं
ह्लौह्लौ श्रींश्रींश्रीं फट्स्वाहा आसनउपविश्यमंत्रः ॐह्रांह्रींह्रूंफट्स्वाहा इतिजपमंत्र इतिप्रार्थ्यापूर्वैआसनं
वैवदत्वा प्रणवस्यब्रह्माऋषिः देवीगायत्रीछंदः परमात्मादेवता अंबीजं सोहंशक्तिः मंकीलकं विंदुनादे
तित्रिप्रकारैर्योमिस्मात्मानमसर्वकर्मारंभे प्राणायामेजपेविनियोगः ॐईशानायअंगुष्ठाभ्यांनमः तत्पुरुषा
यतर्जनीभ्यांनमः अघोरायमध्यमाभ्यांनमः ॐवामदेवायअनामिकाभ्यां सद्योजातायकनिष्ठिकाभ्यांनमः

का॰ ९ श्रीकालाग्निरुद्रायकरतलकरपृष्ठाभ्यांनमः ॐ ईशानायहृदयायनमः तत्पुरुषायशिरसेस्वाहा अघोरा
यशिखायैवषट् ॐ वामदेवायकवचायहुं सद्योजातायनेत्रत्रयायवौषट् इतिन्यासः ॐ भूर्भुवः स्वः भस्म
नः पिप्पलादऋषिः देवीगायत्रीछंदः श्रीकालाग्निरुद्रोदेवता भस्मधारणेजपेविनियोगः अथध्यानम् ॐ
त्रिनेत्रंत्रिशीर्षंरौद्रंत्रिहस्तंगुणावक्रकम् त्रिपादंवह्निनयनंभस्मांगजेतिविग्रहं ताण्डवाडंबरंभीमंरक्तप्रघो
षेणाश्रितं रक्ताम्बरेश्वरंदेवंध्यात्वाशांतिलभेन्नरः एवंध्यात्वाविशेषेणभस्मनोधारणंकुरु ॐ श्रीनंदकेश्वरा
यनमः ॐ वंदितासिसुरेंद्रेणब्रह्मणाशंकरेणच अतस्त्वंपाहिनोदेवीविभूतिर्भूतिसदाभवेत् ॐ अग्निरिति
भस्मजलमितिभस्म ॐ स्थलमितिभस्म ॐ वायुरितिभस्मव्योमेतिभस्ममनः सहितानिदशेंद्रियाणिभस्मा
नि सर्वसहायनमः ॐ ईशानायनमः तत्पुरुषायनमः ॐ अघोरायनमः ॐ वामदेवायनमः सर्वत्रसद्योजा
तायनमः अथविभूतिमंत्र ॐ भूर्भुवःस्वःसोहंसद्योजातायवैनमः ॐ भ्रेभ्रेभस्मांगीसर्वांगीशरीरमपिरूफट्
स्वाहा अथत्र्यंबकंयजामहेसुगंधिंपुष्टिवर्धनं उर्वारुकमिवबंधनात् मृत्योर्मुक्षीयमामृतात् ॐ नमः शिवायश्र
यकरसंपुटंकृत्वा इतिमिमंत्रकिंचिन्नष्टकृत्वा आपोहिष्ठेत्यापः संप्रदेय वामहस्तेत्रिकोणमालिख्य ष रु॰ ९

दृकोणं च तन्मध्ये बीजाक्षराणि लिखित्वा द्वादशवारं चाभिमंत्र्य किंचित्भस्मैौ विसृज्य अथावृताभस्मनालेप्य
दीप्रं वस्त्रायनमः अथ गुह्ये नाशिरसि प्रदक्षिणाक्रान्त्वा ॐ नमो भगवते ब्रह्मणे नमः अथ पंचब्रह्मऋषिस्तुतिः ॐ ईशा
नमंत्रस्य ईशानरुद्रो देवता दुर्वासा ऋषिः अनुष्टुप्छंदः ईशानप्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ईशानः सर्ववि
द्यानां ईश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपति ब्रह्मणोधिपति ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवोम् इति ॐ तत्पुरुषमंत्रस्य त शिरसे
त्पुरुषरुद्रो देवता दुर्वासा ऋषिः चऋषि देवीगायत्रीछंदः तत्पुरुषप्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः तत्पुरुषा
य विद्महे महादेवाय धीमहि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् इति मंत्रमध्ये ॐ अघोरमंत्रस्य अघोरऋषिः अघोररुद्रो देवता
त्रिष्टुप्छंदः अघोरप्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः घोरघोरमहाघोर क्लेघोर प्राणघोर शिवघोर ॐ हुंफट् स्वा
हा ॐ अघोरेभ्योथघोरे घोरान्तरेभ्यः सर्वेभ्यः सर्वान्तरेभ्यः नमस्तेस्तु रुद्ररूपेभ्यः अथ उत्तरे देशे वामदेवमंत्रस्य वाम दक्षिण
देवऋषिः वामदेवरुद्रो देवता त्रिष्टुप्छंदः वामदेवप्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ॐ वामदेवाय नमः ॐ ज्येष्ठा मुखे
यनमः श्रेष्ठायनमः ॐ रुद्रायनमः ॐ कालायनमः ॐ कालविकरणायनमः ॐ बलायनमः ॐ बलप्रम
थनायनमः ॐ मनोन्मनायनमः इति गुह्यस्थाने सद्योजातमंत्रस्य सद्योजातऋषि सद्योजातरुद्रो देवता

पश्चिममुखे

का॰ जगतीछन्दः सद्योजातप्रसादसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमः भवे भवे नातिभ
११ वे भजस्व मां भवोद्भवाय नमः इत्युत्तरमन्त्रे आवर्तते सद्योजातमिति वामदेवाय नमः हृदये अघोराय नमः नाभौ
५ तत्पुरुषाय नमः पादयोः ईशानाय नमः शिरसि इति सर्वाङ्गे स्पृशति अस्मिन्मन्त्रेण तानि त्रिमन्त्राणि पवित्रा। ३
णि पवित्राम्भस्नानि कामवदनाङ्गे विभूषितानि त्रिपुण्ड्राणि रचितानि ललाटपटे लेपंति दैवलिखिता
नि रक्तस्त्वराणि ह्रौं ह्रीं श्रीं करं च पवित्रं च रोगदोषविनाशनं लोकवशकरं पुण्यं भस्म त्रैलोक्यपावनं ॐ व
ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः हव्यवाहनाय नमः पुनरपि न्यासं विधीयते ॐ ह्रां अङ्गुष्ठाभ्यां नमः ह्रीं तर्जनीभ्यां नमः।
ह्रूं मध्यमाभ्यां नमः ह्रैं अनामिकाभ्यां नमः ह्रौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः ह्रः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॐ ह्रां हृ
० दयाय नमः ह्रीं शिरसे स्वाहा ह्रूं शिखायै वषट् ह्रैं कवचाय हुं ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् ह्रः अस्त्राय फट् इति
न्यासः नाभौ स्कन्दाय नमः हृदये हव्यवाहनाय नमः दक्षिणबाहुमूले रुद्राय नमः दक्षिणबाहुमध्ये आ
दित्याय नमः दक्षिणबाह्वग्रे वामकीभ्यो नमः वामबाहुमूले धामवाय नमः वामबाहुमध्ये शिरस्तिसूर्य
भ्यो नमः वामबाह्वग्रे प्रभञ्जनाय नमः कण्ठे नीलकण्ठाय नमः कर्णद्वयोर्विरूपाक्षाय नमः ललाटे वा। पुस॰
१९

स्थाणो नमः मूर्धि परमात्मने नमः अग्रगले पशुपतये नमः पृष्ठे हराय नमः कटिप्रदेशे श्रीकालाग्निरुद्राय नमः
ऊर्वोः सप्तसमुद्राय नमः गुह्ये दीप्तवज्राय नमः जान्वोर्नित्याकृत्यै नमः कूर्मचक्रवाराय नमः गुल्फयोर्भीरवाय नमः
पादयोर्ब्रह्मसृष्टिभ्यो नमः पादयोः सर्वतीर्थेभ्यो नमः सर्वांगे सदाशिवाय नमः भस्मधूलितसर्वांगे आपादतलम
स्तके रोमे रोमे भवेल्लिङ्गं स्वशरीरे शिवालयं इति विभूतिधारणं कृत्वा विभूतिं निंदते यो वै ब्राह्मणो अन्यजातकः
पतंति नरके घोरे यावत् ब्रह्मा चतुर्मुखः तावत्पश्यति ते भूमौ भस्मानि परिमाणवः आद्ये यसे जपे होमे वैश्वदे
वे सूर्यार्चने त्रिपुण्ड्रं धार्यमानेन सर्वकामफलं लभेत् मध्यमानामिकांगुष्ठैः क्रियमाणो त्रिपुण्ड्रकं महाघोरस्त
तेणयं मुच्यते नात्र संशयः त्रिपुण्ड्रं ब्राह्मणो विद्वान् मनसापि न लंघयेत् श्रुत्वा विधीयते नित्यं भस्मत्यागी पति
तो भवेत् तस्मात् सर्वेति यत्नेन भस्मस्नानं समाचरेत् जलस्नानाद्विभूतिस्नाने कोटिकोटिगुणाधिकं जल
स्नानात्परं त्यागी विभूतिस्नानं सदाशुचिः मंत्रस्नाने हरेत्पापं तत्स्नानस्नानात्परं पदं सर्वतीर्थमयस्नानेण सर्वती
र्थे श्रुयत्फले तत्फलं समवाप्नोति भस्मस्नानात्समाचरेत् भस्मस्नानात्परं तीर्थं गंगास्नानं दिने दिने भ
स्मरूपी शिवः साक्षात् भस्म त्रैलोक्यपावनं ॐ विस्तु विस्तु विस्तुः सोऽहं भस्मस्नानस्य सर्वस्य पउलटति

भस्म लं फट् स्वाहा इति श्रीनंदिकेश्वरपुराणे श्रीकालाग्निरुद्रोपनिषत्समाप्तम् शुभम् ॥ ॥ ॥ ॥ ॥
ॐ श्रीगणेशाय नमः ॐ अस्य श्रीविष्णुपंजरस्तोत्रमंत्रस्य नारदऋषिरनुष्टुछंदः श्रीविष्णुपरमात्मा देवता अ
हं बीजं सोहं शक्तिः अं ह्रीं कीलकं मम सर्वदेहरक्षार्थं जपे विनियोगः नारदऋषये नमः शिरसि अनुष्टु
प्छंदसे नमः मुखे श्रीविष्णुपरमात्मादेवतायै नमः हृदये अं बीजं गुह्ये सोहं शक्तिः पादयोः अं ह्रीं
कीलकं पादद्वये ॐ ह्रां ह्रीं ह्रूं ह्रैं ह्रौं ह्रः मंत्र १ अं ह्रां अंगुष्ठाभ्यां नमः अं ह्रीं तर्जनीभ्यां नमः अं ह्रूं मध्यमाभ्यां नमः
अं ह्रैं अनामिकाभ्यां नमः अं ह्रौं कनिष्ठिकाभ्यां नमः अं ह्रः करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः अं ह्रां हृदयाय नमः
अं ह्रीं शिरसे स्वाहा अं ह्रूं इति शिखायै वषट् अं ह्रैं कवचाय हुं अं ह्रौं नेत्रत्रयाय वौषट् अं ह्रः अस्त्राय
फट् इति न्यासः अहं बीजं प्राणायामं मंत्रयं कुर्यात् पूरकं कुंभकं रेचकं त्राटकसंपुटिकरणो स्वासनिः
स्वासतो दक्षिणनाडी च कुंभकं रेचका वामनाडी च प्राणायामो यं मन्यते अथ ध्यानं ॐ परं परस्मात्प्रकृतेरना
दिमेकं निविष्टं बहुधा गुहायां सर्वालयं सर्वचराचरस्थतामिमा विष्णुं शरणं प्रपद्यते १ नमामि विष्णुं जग
देकमूलं सात्विकं कारणकारणं च नारायणं भक्तमीश्वरं भजामि ते भक्तिप्रदैकदायकं २ इति